

Số: /BC-SNNMT

Quảng Ngãi, ngày tháng 02 năm 2026

BÁO CÁO

Tình hình phát triển dược liệu trên địa bàn tỉnh giai đoạn 2021-2025

Kính gửi: Ủy ban nhân dân tỉnh

Thực hiện chỉ đạo của Ủy ban nhân dân tỉnh tại văn bản số 1028/UBND-NNMT ngày 05/02/2026 về việc rà soát, bổ sung nội dung tham mưu UBND tỉnh về dược liệu, Sở Nông nghiệp và Môi trường báo cáo tình hình phát triển dược liệu trên địa bàn tỉnh giai đoạn 2021-2025 như sau:

I. CÔNG TÁC THAM MƯU TRIỂN KHAI THỰC HIỆN

Sở Nông nghiệp và Môi trường tham mưu Ủy ban nhân dân tỉnh ban hành:

- Kế hoạch số 2232/KH-UBND ngày 13 tháng 7 năm 2022 về việc triển khai Nghị quyết 14-NQ/TU của Tỉnh ủy.

- Kế hoạch 3211/KH-UBND ngày 25/9/2023 về Triển khai thực hiện Chương trình phát triển Sâm Việt Nam đến năm 2030, định hướng đến năm 2045 trên địa bàn tỉnh Kon Tum;

- Kế hoạch 670/KH-UBND ngày 27/02/2024 về Tăng cường công tác quản lý chất lượng sâm Ngọc Linh trên địa bàn tỉnh Kon Tum;

- Kế hoạch 1773/KH-UBND ngày 22/5/2024 về Triển khai thực hiện Chiến lược quốc gia phát triển ngành Dược Việt Nam giai đoạn đến năm 2030 và tầm nhìn đến năm 2045 trên địa bàn tỉnh Kon Tum

- Đề án đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu trên địa bàn tỉnh Kon Tum đến năm 2025, định hướng đến 2030¹.

Các cấp ủy Đảng đã xây dựng Chương trình thực hiện Nghị quyết⁽²⁾. Chính quyền địa phương từ tỉnh đến cơ sở đã lãnh đạo, chỉ đạo xây dựng và ban hành các chương trình, kế hoạch, nhiệm vụ, giải pháp để tổ chức thực hiện. Công tác quán

¹ Quyết định 871/QĐ-UBND ngày 30 tháng 12 năm 2023 về việc Phê duyệt Đề án đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu trên địa bàn tỉnh Kon Tum đến năm 2025, định hướng đến 2030.

² Chương trình số 70-Tr/HU, ngày 22 tháng 7 năm 2022 của Huyện ủy Đăk Glei; Chương trình số 54-CTr/HU, ngày 10 tháng 8 năm 2022 của Huyện ủy Tu Mơ Rông; Kế hoạch số 97-KH/HU ngày 06 tháng 7 năm 2022 của Huyện ủy Sa Thầy; Chương trình số 59-CTr/HU, ngày 04 tháng 7 năm 2022 của Huyện ủy Đăk Hà; Chương trình số 81-CTr/HU ngày 29 tháng 7 năm 2022 của Huyện ủy Ngọc Hồi; Chương trình số 52-CTr/TU ngày 18 ngày 11 năm 2022 của Thành ủy Kon Tum; Chương trình số 53-CTr/HU ngày 19 tháng 7 năm 2022 của Huyện ủy Kon Plông; Chương trình số 54-CTr/HU, ngày 14 tháng 11 năm 2022 của huyện ủy Đăk Tô; Chương trình số 62-CTr/HU ngày 13 tháng 10 năm 2022 của Huyện ủy Kon Rẫy; Kế hoạch số 146/KH-UBND ngày 12 tháng 8 năm 2022 của Ủy ban nhân dân huyện Ia H'Drai; Sở Khoa học và Công nghệ: Kế hoạch số 12/KH-SKH-CN ngày 15 tháng 02 năm 2023 về thực hiện Quyết định số 871/QĐ-UBND ngày 30 tháng 12 năm 2022 của Ủy ban nhân dân tỉnh về phê duyệt Đề án đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu trên địa bàn tỉnh đến năm 2025, định hướng đến năm 2030.

triệt về chủ trương đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu được tổ chức bằng nhiều hình thức phong phú tạo sự lan tỏa trong nhận thức và hành động của người dân và doanh nghiệp. Thường xuyên theo dõi, đôn đốc, kiểm tra, giám sát việc thực hiện Nghị quyết, qua đó đã kịp thời chấn chỉnh những thiếu sót, khắc phục khó khăn, vướng mắc trong quá trình triển khai thực hiện.

II. KẾT QUẢ ĐẠT ĐƯỢC, TÌNH HÌNH THỰC HIỆN

1. Kết quả thực hiện.

a) Sâm Ngọc Linh: Đến hết năm 2025 lũy kế diện tích rừng có trồng Sâm Ngọc Linh trên địa bàn tỉnh **3.228 ha**.

b) Các loài dược liệu khác: Thực hiện đến hết năm 2025 trồng được là **11.555,6 ha**. Trong đó: cây dược liệu lâu năm **3.126,9 ha**; cây dược liệu hàng năm **8428,7 ha** (có biểu kèm theo).

c) Hình thành cơ sở sản xuất giống dược liệu: Thực hiện đến hết năm 2023 có 05 cơ sở sản xuất giống³. Ngoài ra còn có 03 Trung tâm Dịch vụ nông nghiệp (Đắk Glei, Tu Mơ Rông, Kon Plông) cũng gieo ươm giống cây dược liệu cung ứng trên địa bàn.

d) Về khai thác dược liệu: Thực hiện đến hết năm 2025 ước sản lượng khai thác được 32.850 tấn, trong đó Sâm dây 11.278 tấn, Nghệ vàng 13.436 tấn, Sả java 1.796 tấn...).

đ) Hình thành cơ sở sơ chế, chế biến các loại dược liệu: Theo số liệu thống kê đến cuối năm 2025 trên địa bàn tỉnh có 08 cơ sở chế biến⁴ có quy mô vừa và lớn, bên cạnh đó còn có 55 hợp tác xã trồng và chế biến dược liệu (chi tiết có phụ biểu kèm theo).

2. Kết quả thực hiện một số nhiệm vụ giải pháp cụ thể

a) Về tăng cường công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng viên và Nhân dân về đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu

Công tác tuyên truyền, quán triệt về chủ trương đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu được quan tâm, tổ chức bằng nhiều hình thức phong phú có sức lan tỏa cao. Qua đó đã tạo được sự chuyển biến về nhận thức của cán bộ, đảng viên và Nhân dân về đầu tư trồng và chế biến dược liệu, từ đó tích cực tham gia góp phần vào công tác bảo tồn và phát triển cây dược liệu trên địa bàn tỉnh.

³ Công ty cổ phần Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Cty TNHH MTV lâm nghiệp Đắk Tô, Công ty cổ phần Sâm Ngọc Linh Tu Mơ Rông; Trung tâm công nghệ cao Măng Đen; Vườn giống dược liệu Mường Hoong.

⁴ Công ty cổ phần Vin Gìn; Công ty cổ phần Sâm Ngọc Linh Tu Mơ Rông; Công ty TNHH MTV lâm nghiệp Đắk Tô; Công ty TNHH DATO; Công ty TNHH Lâm Thịnh; Công ty TNHH Thái Hoà; Công ty TNHH Nông nghiệp công nghệ cao Tu Mơ Rông; Công ty TNHH Ứng Dụng Công Nghệ Cao Hoàng Linh Sơn - Tu Mơ Rông

- Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp và các đoàn thể chính trị xã hội đã tích cực thực hiện công tác tuyên truyền, vận động trong việc triển khai thực hiện Nghị quyết, nhất là việc tuyên truyền, vận động đoàn viên, hội viên tham gia các hợp tác xã, tổ hợp tác trồng và chế biến dược liệu, trong đó điển hình là việc phát động cuộc vận động thay đổi nếp nghĩ, cách làm trong cộng đồng người đồng bào dân tộc thiểu số. Tổ chức được nhiều cuộc hội thảo, tọa đàm, tập huấn liên quan đến phát triển cây dược liệu.

b) Về tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy; nâng cao hiệu lực, hiệu quả công tác quản lý Nhà nước; phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội, xã hội nghề nghiệp trong đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu.

- Việc đầu tư phát triển dược liệu đã được cả hệ thống chính trị quan tâm. Cấp ủy, chính quyền địa phương các cấp đã chỉ đạo quyết liệt trong đầu tư phát triển dược liệu đạt và vượt kế hoạch được giao. Hội đồng nhân dân tỉnh đã tổ chức giám sát hoạt động về đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu trên địa bàn tỉnh⁵, trên cơ sở các kiến nghị của Thường trực Hội đồng nhân dân tỉnh, Ủy ban nhân dân tỉnh đã chỉ đạo khắc phục các tồn tại, hạn chế, đồng thời triển khai thực hiện các giải pháp có hiệu quả trong việc đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu trong thời gian đến.

- Hàng năm, Ủy ban nhân dân tỉnh đã giao chỉ tiêu kế hoạch phát triển dược liệu cho các đơn vị, địa phương. Đồng thời chỉ đạo cơ quan chuyên môn⁶ kiểm tra tiến độ thực hiện⁷, tổng hợp báo cáo hàng tháng, hàng quý cho Ủy ban nhân dân tỉnh và Thường trực Tỉnh ủy.

- Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân các xã giao chỉ tiêu kế hoạch phát triển dược liệu đến các xã và huy động nguồn lực xã hội để thực hiện các chỉ tiêu kế hoạch được giao.

- Ủy ban nhân dân tỉnh thành lập Ban Chỉ đạo dược liệu⁸. Ủy ban nhân dân các xã, đặc khu và các sở, ban ngành liên quan đã phân công nhiệm vụ cụ thể cho từng đơn vị để theo dõi, tổng hợp, tham mưu xử lý các vấn đề liên quan việc phát triển dược liệu do ngành, địa phương phụ trách.

- Các cơ quan chức năng đã thường xuyên tổ chức thanh tra, kiểm tra qua đó đã phát hiện ngăn chặn, xử lý nhiều trường hợp vi phạm cụ thể:

⁵ Thông báo kết luận số 80/TB-TTHĐND ngày 30 tháng 12 năm 2022.

⁶ Chi cục Kiểm lâm.

⁷ Kế hoạch số 07/KH-SNN ngày 10 tháng 01 năm 2023 của Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về Kế hoạch kiểm tra, đánh giá thực hiện các chỉ tiêu sản xuất nông lâm nghiệp, thủy sản và phát triển nông thôn năm 2023 trên địa bàn tỉnh; Kế hoạch số 10/KH-SNN ngày 23 tháng 01 năm 2024 của Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về kế hoạch kiểm tra, đánh giá thực hiện các chỉ tiêu sản xuất nông lâm nghiệp, thủy sản và phát triển nông thôn năm 2024 trên địa bàn tỉnh Kon Tum.

⁸ Quyết định số 222/QĐ-UBND ngày 19 tháng 4 năm 2024 của Ủy ban nhân dân tỉnh về việc thành lập Ban Chỉ đạo thực hiện Chương trình phát triển dược liệu trên địa bàn tỉnh Kon Tum.

+ Buôn bán giả mạo Sâm Ngọc Linh, trộm cắp Sâm Ngọc Linh⁹. Kết quả phát hiện 148 mẫu (cây giống) không phải là Sâm Ngọc Linh. Hiện đang được cơ quan chức năng điều tra, xử lý theo quy định.

+ Sử dụng rừng và đất không đúng mục đích để mất rừng tại HTX nông nghiệp Tuyết Sơn Kon Plông; Công ty CP dược liệu MEKONG; Công ty TNHH MTV Bửu Lộc An (Ê ban Farm); Công ty TNHH ADC, Công ty TNHH Thái Hoà tham mưu cấp thẩm quyền xử lý theo quy định.

- Trung tâm nghiên cứu, ứng dụng và dịch vụ khoa học và công nghệ đã hoàn thiện quy trình nhân giống vô tính; quy trình trồng chăm sóc cây Lan Kim Tuyền và được áp dụng rộng rãi trên địa bàn các xã Tu Mơ Rông, xã Kon Plông, Măng Ri, Ngọc Linh. Trung tâm Ươm tạo khoa học công nghệ đang hoàn thiện quy trình nhân giống vô tính cây Sâm Ngọc Linh từ mầm hạt, hiện đang trong thời kỳ huấn luyện đưa ra trồng thực nghiệm dưới tán rừng tự nhiên.

- Đầu tư hoàn thiện Hệ thống thiết bị phục vụ tách chiết, nhân bản, kiểm tra ADN và Hệ thống thiết bị kiểm định thành phần hoạt chất sinh học saponin Sâm Ngọc Linh.

c) Về đầu tư phát triển dược liệu, gắn với công nghiệp chế biến và mở rộng thị trường tiêu thụ.

- Việc quy hoạch các vùng trồng dược liệu đã được tích hợp trong Quy hoạch tỉnh Kon Tum thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến 2050¹⁰, theo đó diện tích trồng dược liệu thích hợp với các loài dược liệu quý 80.000 ha.

- Ủy ban nhân dân tỉnh đã bố trí kế hoạch đầu tư công trung hạn giai đoạn 2021-2025 nguồn ngân sách Trung ương và ngân sách địa phương thực hiện dự án đầu tư hỗ trợ cho công tác nghiên cứu, nuôi trồng, chế biến dược liệu, cụ thể: Nâng cao năng lực ứng dụng công nghệ cao trong sản xuất nông nghiệp tại thành phố Kon Tum¹¹ với tổng mức đầu tư 25 tỷ đồng. Đối với các chương trình mục tiêu quốc gia đã bố trí 35.524 triệu đồng kế hoạch vốn đầu tư ngân sách Trung ương giai đoạn 2021-2025 của Chương trình¹² cho huyện Tu Mơ Rông (nay là xã Măng Ri) triển khai thực hiện Dự án Trung tâm nhân giống dược liệu quý thuộc Tiểu dự án 2 Dự án 3 Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng

⁹ Vụ trộm cắp Sâm Ngọc Linh xảy ra tại Hợp tác xã Tuyết Sơn xã Măng Cành huyện Kon Plong gồm 03 mẫu được xác định là Sâm Ngọc Linh; Vụ trộm cắp Sâm Ngọc Linh xảy ra tại Công ty cổ phần Sâm Ngọc Linh Kon Tum ngày 05 tháng 6 năm 2024 gồm 69 mẫu được xác định là Sâm Ngọc Linh; Vụ lừa đảo chiếm đoạt tài sản xảy ra tháng 5/2024 tại thành phố Kon Tum (mua bán qua mạng xã hội) gồm 148 cây giống Sâm, được xác 147 mẫu cho kết quả không phải Sâm Ngọc Linh; 01 mẫu bị hư không ra kết quả, đã khởi tố vụ án, khởi tố bị can đối với L.V.C về hành vi “Lừa đảo chiếm đoạt tài sản” mua bán sâm giả. Khởi tố bắt tạm giam Phạm Văn Điệp trộm Sâm Ngọc Linh ở thôn Tân Rát-xã Ngọc Linh;

¹⁰ Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết định 1756/QĐ-TTg ngày 31 tháng 12 năm 2023.

¹¹ Ủy ban nhân dân tỉnh phê duyệt chủ trương đầu tư tại Quyết định số 1139/QĐ-UBND ngày 17 tháng 10 năm 2019, quyết định đầu tư tại Quyết định số 1217/QĐ-UBND ngày 31 tháng 10 năm 2019.

¹² Quyết định số 404/QĐ-UBND ngày 25 tháng 7 năm 2023 của Ủy ban nhân dân tỉnh.

bào dân tộc thiểu số và miền núi. Bỏ trí 29.789 triệu đồng thực hiện Dự án Đầu tư, hỗ trợ phát triển vùng trồng dược liệu quý tại Trà Bồng.

- Hình thành được một số vùng trồng dược liệu tập trung, điển hình như: vùng trồng Sâm Ngọc Linh tại xã Măng Ri, Ngọc Linh khoảng 3.228 ha; vùng trồng Sâm dây tại xã Măng Ri, Ngọc Linh, Măng đen; vùng trồng Sa nhân tím tại Sa Thầy, Đak la.

- Khai thác bền vững nguồn dược liệu từ tự nhiên theo phương án quản lý rừng bền vững và khai thác được 694 tấn dược liệu tự nhiên (cu ly, máu chó).

- Đề giải quyết vấn đề khó khăn, vướng mắc về nguồn giống, Ủy ban nhân dân tỉnh chỉ đạo thống kê cây Sâm Ngọc Linh trong Nhân dân, kết quả có 1.165 hộ gia đình; 30 nhóm hộ, tổ liên kết sản xuất sản xuất Sâm Ngọc Linh đủ điều kiện tự sản xuất giống để trồng. Qua đó, chỉ đạo Công ty Cổ phần Sâm Ngọc Linh Kon Tum và Công ty TNHH MTV Lâm nghiệp Đắk Tô đã hỗ trợ cây giống (10.000 cây) cho 2 xã Mường Hoong và Ngọc Linh thiết lập vườn giống gốc.

- Công tác tuyên truyền, vận động, khuyến khích người dân chuyển đổi một số diện tích cây trồng kém hiệu quả sang trồng các dược liệu có giá trị kinh tế cao hơn được thường xuyên quan tâm, chỉ đạo thực hiện. Xây dựng mô hình trồng Đảng Sâm tại các xã: Măng Đen, Tu Mơ Rông, Ngọc Linh; mô hình trồng cây Đương Quy tại xã Tu Mơ Rông, trên cơ sở kết quả đánh giá hiệu quả các mô hình, sẽ giới thiệu cho các địa phương khác trên địa bàn tỉnh để nghiên cứu, áp dụng cho phù hợp với thực tiễn. Bên cạnh đó đã cấp quyền sử dụng chỉ dẫn địa lý Ngọc Linh cho 04 doanh nghiệp, 03 hợp tác xã, 06 hộ gia đình.

- Chất lượng, số lượng các sản phẩm dược liệu ngày càng được nâng cao để đáp ứng các tiêu chuẩn sản phẩm OCOP và tham gia vào chuỗi giá trị các sản phẩm quốc gia. Đến nay trên địa bàn toàn tỉnh Kon Tum có 91 sản phẩm OCOP thuộc nhóm dược liệu gồm: 16 sản phẩm 4 sao¹³ (trong đó có 8 sản phẩm có tiềm năng 5 sao) và 75 sản phẩm 3 sao¹⁴.

- Việc thu hút các doanh nghiệp quy mô lớn, có uy tín thực hiện trồng và tiêu thụ dược liệu được quan tâm, Ủy ban nhân dân tỉnh ban hành Danh mục dự án thu hút đầu tư vào tỉnh Kon Tum giai đoạn 2021-2025⁽¹⁵⁾, trong đó lĩnh vực đầu tư phát triển, chế biến dược liệu và phát triển du lịch sinh thái gắn với bảo vệ phát triển rừng, bảo tồn hệ sinh thái rừng có 30 dự án với tổng vốn đầu tư khoảng 9.169 tỷ đồng. Thông qua các Hội nghị xúc tiến đầu tư tại các tỉnh, đã giới thiệu, quảng bá

¹³ Rượu sâm Ngọc Linh K5 (Nhân xanh), Rượu sâm Ngọc Linh K5 (Nhân vàng), Thực phẩm bổ sung: K5 Sâm Ngọc Linh Mật Ong, Rượu sâm ngọc linh K5 Premium, Rượu Quốc tử K5, Trà Sâm Ngọc Linh hòa tan, Nước uống Collagen Sâm Ngọc Linh, Rượu thảo mộc PYLO Măng Đen.

¹⁴ Trà túi lọc Lạc tiên, Nấm lim xanh rừng PYLO, Rượu ngũ vị tử An Thành, Rượu ngũ vị tử lên men An Thành, Rượu Sơn tra An Thành, Mật ong lên men sâm, Sâm dây lên men.

⁽¹⁵⁾ Ban hành tại Quyết định số 684/QĐ-UBND ngày 02 tháng 8 năm 2021 và điều chỉnh, bổ sung tại Quyết định số 114/QĐ-UBND ngày 06 tháng 4 năm 2023 của Ủy ban nhân dân tỉnh.

tiềm năng của tỉnh về đầu tư lĩnh vực đầu tư phát triển, chế biến dược liệu đến với các nhà đầu tư trong và ngoài nước. Hiện nay trên địa bàn tỉnh có khoảng 59 doanh nghiệp, Hợp tác xã hoạt động trong lĩnh vực đầu tư phát triển dược liệu, trong đó có 05 doanh nghiệp sản xuất Sâm Ngọc Linh (có 02 doanh nghiệp quy mô lớn Công ty Cổ phần Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Công ty Cổ phần VinGin, còn lại là các doanh nghiệp có quy mô vừa và nhỏ).

- Ủy ban nhân dân tỉnh đã có chủ trương lập Quy hoạch phân khu xây dựng (tỷ lệ 1/2.000) Khu công nghiệp sản xuất, chế biến dược liệu tập trung (xã Đăk Tô). Đa dạng nguồn vốn huy động để đầu tư, hoàn thiện kết cấu hạ tầng phục vụ phát triển dược liệu, nhất là hạ tầng giao thông, khu công nghiệp... nhằm thu hút các nhà đầu tư xây dựng các nhà máy chế biến dược liệu.

- Sản phẩm chế biến từ dược liệu ngày càng được đa dạng hóa và thương mại hóa các để đáp ứng nhu cầu của thị trường trong và ngoài nước. Đến nay các sản phẩm đã có thương hiệu trên thị trường như: Sâm Ngọc Linh – Tổ Yến Noliko; Trà Sâm Ngọc Linh; Sâm Ngọc Linh Mật Ong K5; Dịch chiết Sâm Ngọc Linh K5; Rượu Sâm Ngọc Linh K5; Nước Tăng Lực Sâm Ngọc Linh K5; Nước tăng lực Night Wolf; Nước dưỡng da NOLIKO; viên nang sâm LOVE GOOD FOR MEN'S HEALTH; Cao sâm Ngọc Linh, Trà hòa tan Sâm Ngọc Linh, Cà phê Sâm Ngọc Linh, Co La Zen Sâm Ngọc Linh, trà Ô Long Sâm Ngọc Linh, Trà nấm Lim xanh, viên Nang Sâm Ngọc Linh, Trà túi lọc Đảng sâm, Trà gừng nhân Sâm, Trà khổ qua rừng, Trà sâm lạc tiên ...; cấp Quyền sử dụng Nhãn hiệu chứng nhận Sâm Ngọc Linh Kon Tum và các dược liệu khác cho 04 doanh nghiệp và 01 hộ kinh doanh¹⁶, cấp Quyền sử dụng Nhãn hiệu chứng nhận cho 22 sản phẩm¹⁷.

- Thường xuyên tổ chức hướng dẫn và hỗ trợ các doanh nghiệp, hợp tác xã trên địa bàn tỉnh tham gia quảng bá, giới thiệu sản phẩm trên sàn thương mại điện tử của tỉnh Kon Tum tại địa chỉ <http://kontumtrade.gov.vn>. Tham gia các buổi triển lãm trực tuyến, tham gia bán hàng trên các sàn thương mại điện tử (*Lazada, Shopee, Alibaba...*); hỗ trợ các doanh nghiệp, hợp tác xã xây dựng website để quảng bá thương hiệu, sản phẩm cũng như xây dựng bộ giải pháp bán hàng trực tuyến thuộc Chương trình phát triển thương mại điện tử. Hỗ trợ doanh nghiệp cung cấp, khai thác và cập nhật thông tin về tiềm năng xuất khẩu của tỉnh và doanh nghiệp xuất khẩu trên Cổng thông tin của Bộ Công Thương về xuất khẩu Việt Nam trên hệ thống www.vietnamexport.com. Tiếp tục duy trì và sử dụng hệ thống thu thập và

¹⁶ Công ty THHH Thái Hoà, Công ty Cổ phần Dược liệu sạch Kon Tum, CÔNG TY CỔ PHẦN VINGIN, Công ty Cổ phần Sâm Ngọc Linh Tu Mơ Rông Kon Tum và hộ kinh doanh ông Lê Văn Hoàn

¹⁷ Đương quy tươi và khô, Đảng sâm tươi và khô; Ngũ vị tử khô; Đảng sâm tươi và khô, Đương quy khô, Lan kim tuyến, Nấm linh chi khô, Đinh lăng khô, Sa nhân tím khô; Viên nang mềm Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Sâm củ Ngọc Linh thái lát ngâm mật ong; Trà hòa tan Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Nước uống chiết xuất Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Rượu Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Thạch Collagen Sâm Ngọc Linh; Đảng sâm khô; Rượu Đảng sâm Ngũ vị tử Kon Tum; nước chiết hồng Đảng sâm Kon Tum; Trà túi lọc Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Trà lá Sâm Ngọc Linh Kon Tum; Rượu Sâm Ngọc Linh Kon Tum (chế biến từ củ, rễ, lá, hoa, thân và ngâm trực tiếp); Sâm Ngọc Linh Kon Tum tươi và khô

quản lý xuất nhập khẩu tỉnh Kon Tum có địa chỉ: <http://xnkkontum.ekip>; hệ thống cơ sở dữ liệu Công nghiệp và Thương mại tại địa chỉ: <http://csdlcntmkontum.gov.vn>;

- Các sản phẩm dược liệu của tỉnh được tham gia xúc tiến tiếp thị, phát triển thị trường, kết nối các kênh phân phối, trưng bày giới thiệu, quảng bá rộng rãi tại các chương trình, sự kiện, hoạt động¹⁸. Trong thời gian tới (dự kiến trong tháng 10 năm 2024), Ủy ban nhân dân tỉnh sẽ tổ chức Festival Sâm Ngọc Linh lần thứ I-2024 từ ngày 24 tháng 10 năm 2024 đến ngày 27 tháng 10 năm 2024.

- Các cơ quan chuyên môn của tỉnh đã kết nối, liên kết, phối hợp với các Viện, Trung tâm nghiên cứu để triển khai thực hiện các chương trình, dự án, nhiệm vụ khoa học công nghệ về dược liệu; giống dược liệu; ứng dụng công nghệ mới¹⁹. Phê duyệt triển khai thực hiện 15 đề tài, dự án án khoa học và công nghệ cấp tỉnh liên quan đến lĩnh vực dược liệu, trong đó đã nghiệm thu kết quả 10 đề tài²⁰, dự án cấp tỉnh; tiếp tục triển khai thực hiện 05 đề tài, dự án²¹.

d) Thực hiện cơ chế, chính sách về phát triển dược liệu.

- Thực hiện Quyết định số 1719/QĐ-TTg ngày 14 tháng 10 năm 2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2030, giai đoạn I: từ năm 2021 đến năm 2025, Ủy ban nhân dân tỉnh đã giao 37,598 tỷ đồng cho Ủy ban nhân dân xã Măng Ri thực hiện dự án Trung tâm nhân giống dược liệu quý ứng dụng công nghệ cao.

- Ủy ban nhân dân tỉnh đã trình Hội đồng nhân dân tỉnh đề án Chính sách hỗ trợ phát triển nông nghiệp nông thôn trên địa bàn tỉnh Kon Tum trong đó có Chính sách về giống, nguồn vốn, về tín dụng ưu đãi, chính sách đặc thù của tỉnh đề hỗ trợ, đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu... tuy nhiên các chính sách này đã có trong

¹⁸ như: Hội chợ Du lịch Quốc tế Thành Phố Hồ Chí Minh 2022-2024 (ITE HCMC 2023); hội chợ Du lịch Quốc tế VITM Hà Nội 2022-2024; Tuần Văn hóa - Du lịch Phú Yên 2023; Hội chợ Du lịch Quốc tế Việt Nam - VITM Đà Nẵng năm 2022; gian hàng ẩm thực tại Lễ hội Văn hóa - Ẩm thực Việt Nam tại Quảng Trị và tại Ngày hội văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Tây nguyên lần thứ I-2023 tổ chức tại tỉnh Kon Tum; tại tỉnh Lai Châu năm 2023. đặc biệt là Lễ hội Sâm và Hương liệu, dược liệu Quốc tế thành phố Hồ Chí Minh diễn ra từ ngày 24 đến ngày 26/5/2024.

¹⁹ Sở Khoa học và Công nghệ phối hợp với Viện dược liệu thực hiện dự án “Ứng dụng khoa học công nghệ xây dựng mô hình trồng và chế biến cây dược liệu sa nhân tím, ngũ vị tử Ngọc Linh, Đảng sâm việt nam đạt tiêu chuẩn GACP-WHO tại huyện Tu Mơ Rông, tỉnh Kon Tum.

²⁰ Trồng thực nghiệm Sâm cau (*Curculigo orchioides* Gaertn) dưới tán rừng trên một số tiểu vùng sinh thái của tỉnh Kon Tum; Hoàn thiện quy trình chiết xuất dịch chiết từ Đảng sâm, nấm Đông trùng hạ thảo và đề xuất các sản phẩm ứng dụng trong chế biến; Xây dựng mô hình trồng cây Lan Kim Tuyến (*Anoectochilus* sp.) dưới tán rừng tại 02 huyện Tu Mơ Rông và Kon Plông tỉnh Kon Tum; Khảo sát thành phần hóa học, xây dựng qui trình định lượng saponin trên thân, lá Sâm Ngọc Linh làm cơ sở khoa học cho các sản phẩm ứng dụng; Đánh giá khả năng thích nghi và đề xuất các giải pháp sử dụng đất hợp lý trên các dạng lập địa trồng cây dược liệu chính trên địa bàn tỉnh Kon Tum; Hoàn thiện quy trình sản xuất một số sản phẩm từ Sâm Ngọc Linh; Xây dựng quy trình bảo quản tươi dược liệu dạng củ (Sâm Ngọc Linh) trên địa bàn tỉnh Kon Tum; Sản xuất thực nghiệm cao từ rễ dương quy Nhật Bản (*Angelica Acutiloba*); Ứng dụng công nghệ sinh học hoàn thiện quy trình nhân giống, nuôi trồng nấm mối đen (*Xerula radicata*) tại tỉnh Kon Tum; Trồng thực nghiệm cây sả Java ở vùng lạnh trên địa bàn huyện Kon Plông.

²¹ nghiên cứu trồng thử nghiệm một số cây dược liệu (sâm Bồ chính, Bảy lá một hoa); xây dựng mô hình liên kết sản xuất nguyên liệu đảng sâm và khô qua rừng theo tiêu chuẩn GACP-WHO và chế biến sản phẩm đạt chuẩn ISO 22000; mô hình nhân giống, trồng và sơ chế gác (*Momordica cochinchinensis* (Lour) Spreng) theo tiêu chuẩn GACP-WHO; Nghiên cứu, ứng dụng các biện pháp phòng trừ sâu, bệnh hại trên cây Đảng sâm (*Codonopsis javanica* (Blume) Hook.f. et Thomson) tại tỉnh Kon Tum; nghiên cứu ứng dụng các công nghệ mới trong phân tích kiểm định chất lượng sâm Ngọc Linh.

các Chương trình mục tiêu quốc gia đến năm 2025, nên giai đoạn này chưa ban hành chính sách đặc thù của tỉnh.

đ) Huy động các nguồn lực đầu tư phát triển dược liệu.

- Huy động tối đa các nguồn lực tài chính và lồng ghép các nguồn vốn, Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi; Chương trình mục tiêu quốc gia giảm nghèo bền vững và Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới để thực hiện các dự án đầu tư phát triển dược liệu với tổng vốn là 12.201,077 tỷ đồng, cụ thể:

+ Ngân sách Trung ương: đã phân bổ cho Nội dung 2 Tiêu dự án 2, Dự án 3 (Dự án Trung tâm nhân giống dược liệu): 37,598 tỷ đồng, trong đó vốn đầu tư phát triển: 24,28 tỷ đồng; vốn sự nghiệp: 13,318 tỷ đồng. Dự án Đầu tư, hỗ trợ phát triển vùng trồng dược liệu quý tại Trà Bồng 29,789 tỷ đồng.

+ Ngân sách địa phương: 8,89 tỷ đồng (*theo Điều 6, Nghị quyết 21/2022/NQ-HĐND ngày 27 tháng 6 năm 2022 của Hội đồng nhân dân tỉnh*).

+ Nguồn lực từ cộng đồng doanh nghiệp, hộ gia đình, nhóm hộ, cộng đồng dân cư thôn đầu tư trồng Sâm Ngọc Linh, và các loài dược liệu khác khoảng 12.124,8 tỷ đồng.

- Ủy ban nhân dân tỉnh chỉ đạo các cơ quan đơn vị chủ động rà soát, theo dõi, phát hiện sinh viên tốt nghiệp xuất sắc, cán bộ khoa học theo Nghị định số 140/2017/NĐ-CP để thu hút và tuyển dụng, tuy nhiên việc thu hút đội ngũ các chuyên gia, nhà khoa học trong việc tư vấn, hỗ trợ nhằm đáp ứng nhu cầu đầu tư, phát triển dược liệu trên địa bàn tỉnh còn rất hạn chế.

- Ủy ban nhân dân tỉnh đã ban hành Kế hoạch số 676/KH-UBND ngày 11/3/2022 về việc triển khai công tác đào tạo nghề cho người lao động năm 2022 trên địa bàn tỉnh Kon Tum theo đó có đào tạo kỹ thuật trồng chăm sóc một số loài cây dược liệu như Sâm dây, Sơn tra, Sâm Ngọc Linh cho đối tượng là người đồng bào dân tộc thiểu số.

III. ĐÁNH GIÁ CHUNG

1. Ưu điểm

- Chủ trương phát triển cây dược liệu đã đáp ứng được yêu cầu thực tế phát triển kinh tế xã hội của tỉnh và góp phần khai thác hiệu quả, tiềm năng lợi thế đặc thù để phát triển bền vững các vùng trồng dược liệu, gắn với chế biến trong mối liên kết theo chuỗi giá trị, phù hợp với lòng dân, bước đầu đã làm thay đổi nhận thức, nếp nghĩ, cách làm của người dân từ sản xuất nhỏ lẻ manh mún sang sản xuất quy mô hàng hoá. Qua đó, người dân đã mạnh dạn vay vốn đầu tư trồng Sâm Ngọc Linh và Đảng Sâm.

- Công tác thu hút các doanh nghiệp, hợp tác xã đầu tư vào lĩnh vực trồng, chế biến dược liệu gắn với ứng dụng công nghệ cao có sự gia tăng về số lượng và chất lượng.

- Việc áp dụng công nghệ mới, tiên tiến vào sản xuất dược liệu bước đầu cũng được doanh nghiệp, hộ dân chú trọng đầu tư và cải tiến; một số sản phẩm đã có chuỗi liên kết sản xuất và tiêu thụ trên thị trường; các vùng trồng dược liệu tập trung dần được hình thành và phát triển về quy mô, nhất là ở 05 xã: Ngọc Linh, Măng Ri, Tu Mơ Rông, Măng đen và Tây Trà; việc đăng ký bảo hộ thương hiệu sản phẩm dược liệu đã được địa phương, doanh nghiệp tổ chức thực hiện tốt. Một số sản phẩm từ dược liệu được thị trường quan tâm và tiêu thụ mạnh, nhất là sản phẩm Sâm Ngọc Linh.

- Phát triển dược liệu gắn với chế biến đã tạo công ăn việc làm cho người dân trên địa bàn, tăng thu nhập cho người dân và góp phần giảm nghèo bền vững và thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Giá trị sản xuất dược liệu đã đóng góp ngày càng tăng vào tổng sản phẩm trên địa bàn tỉnh.

2. Khuyết điểm, hạn chế

- Việc hình thành các cơ sở sản xuất giống dược liệu chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển hiện nay; tiến độ triển khai dự án Trung tâm nhân giống dược liệu ứng dụng công nghệ cao chưa đáp ứng được nhu cầu giống dược liệu ngày càng tăng trên địa bàn tỉnh.

- Các chuỗi liên kết sản xuất gắn với chế biến và tiêu thụ giữa doanh nghiệp, hợp tác xã và hộ gia đình để nâng cao giá trị gia tăng sản phẩm dược liệu bước đầu được hình thành nhưng hoạt động chưa hiệu quả, chưa mang lại lợi ích cho người dân sản xuất trực tiếp.

- Công tác quản lý, bảo vệ thương hiệu Sâm Ngọc Linh mặc dù đã được các sở, ngành tích cực tổ chức thực hiện nhưng vẫn còn gặp nhiều khó khăn, tình trạng mua bán các sản phẩm không phải Sâm Ngọc Linh vẫn còn xảy ra trong thời gian qua.

- Một số dự án đầu tư trồng, phát triển dược liệu hiệu quả thấp, vẫn còn trường hợp sử dụng đất sai mục đích.

- Chưa thu hút được nhà máy chế biến dược liệu quy mô lớn trên địa bàn tỉnh; việc xây dựng thương hiệu, nhãn hiệu, quảng bá, tìm kiếm, mở rộng thị trường tiêu thụ cho dược liệu còn hạn chế.

- Công tác phối hợp giữa các cơ quan chức năng, chính quyền địa phương trong công tác phát triển dược liệu có mặt chưa chặt chẽ, đồng bộ.

3. Nguyên nhân

a) Nguyên nhân khách quan

- Điều kiện địa hình, khí hậu, thời tiết tại các vùng sản xuất dược liệu thường hay xuất hiện các hiện tượng bất lợi như sương muối, mưa đá và các yếu tố khác sâu bệnh hại đã ảnh hưởng đáng kể đến việc đầu tư phát triển dược liệu.

- Điều kiện kinh tế xã hội của tỉnh còn nhiều khó khăn nên việc đầu tư kết cấu hạ tầng thiết yếu như giao thông, thủy lợi, khoa học công nghệ cho sản xuất chế biến dược liệu còn hạn chế chưa đáp ứng được yêu cầu.

- Việc triển khai dự án Trung tâm nhân giống còn chưa đạt tiến độ đề ra, mặt dù đã 02 lần thông báo nhưng không có đối tượng tham gia chủ trì liên kết thực hiện dự án; hướng dẫn của Bộ ngành Trung ương còn chưa cụ thể nên khó thực hiện, hiện nay Bộ Y tế đã đề nghị Ủy ban Dân tộc tham mưu Chính phủ sửa đổi Quyết định số 1719/QĐ-TTg ngày 14 tháng 10 năm 2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2030, giai đoạn I: từ năm 2021 đến năm 2025 cho phù hợp với thực tiễn. Dự án vùng trồng dược liệu quý tại Trà Bồng chưa triển khai đúng tiến độ.

- Thị trường đầu ra của sản phẩm một số loại dược liệu (như Đương quy, Sa nhân tím, Sơn tra...) chưa được mở rộng và giá cả không ổn định nên chưa thúc đẩy được người dân đầu tư trồng các loài dược liệu này.

- Đại dịch Covid 19 xảy ra trên diện rộng và kéo dài dẫn đến tình hình kinh tế kinh tế khó khăn chưa thu hút được nhà máy chế biến dược liệu quy mô lớn từ đó công tác xây dựng thương hiệu, nhãn hiệu, quảng bá, mở rộng thị trường tiêu thụ cho dược liệu còn hạn chế. Tuy nhiên, hiện nay trên địa bàn tỉnh đã có nhà máy chế biến Sâm Ngọc Linh của Công ty Cổ phần VinGin sản xuất các loại sản phẩm như: rượu, thực phẩm chức năng, ... với quy mô tương đối lớn.

b) Nguyên nhân chủ quan

- Nhu cầu vốn đầu tư cho phát triển và chế biến dược liệu lớn, đặc biệt là trồng Sâm Ngọc Linh, trong khi đó nguồn lực của doanh nghiệp, nguồn vốn hỗ trợ người dân trồng dược liệu từ ngân sách còn hạn chế. Các địa phương, các ngành chức năng còn lúng túng trong khâu tìm kiếm thị trường tiêu thụ.

- Công tác kiểm tra, giám sát và phát hiện việc mua bán trái phép, chống hàng giả, hàng nhái Sâm Ngọc Linh trên địa bàn tỉnh còn hạn chế và khó khăn.

- Các chủ dự án thực hiện không đúng chủ trương đầu tư của cơ quan có thẩm quyền phê duyệt. Quá trình kiểm tra giám sát, các Sở ngành đã phát hiện và xử lý.

- Đầu tư phát triển dược liệu là vấn đề mới nên dự phối hợp giữa các cơ quan chức năng, chính quyền địa phương còn lúng túng.

IV. NHIỆM VỤ VÀ GIẢI PHÁP TRONG THỜI GIAN ĐẾN.

1. Phát huy kết quả tích cực đã đạt được, khắc phục những hạn chế yếu kém, quyết tâm, quyết liệt thực hiện đạt và vượt các chỉ tiêu, mục tiêu đề án đề ra, trọng tâm là chỉ tiêu trồng Sâm Ngọc Linh. Tăng cường công tác phối hợp giữa các cơ quan chức năng của tỉnh và chính quyền địa phương trong công tác đầu tư phát triển dược liệu.

2. Tiếp tục quán triệt, tuyên truyền và phổ biến sâu rộng chủ trương, chính sách về phát triển dược liệu đến tất cả cán bộ, công chức và tầng lớp Nhân dân để tạo sự đồng thuận và quyết tâm cao trong tổ chức thực hiện; tăng cường thông tin, tuyên truyền về việc sử dụng dược liệu, các sản phẩm từ dược liệu trong chăm sóc sức khỏe, phòng bệnh, chữa bệnh; chú trọng công tác quảng bá, xây dựng thương hiệu các sản phẩm từ dược liệu nhất là các loài dược liệu đặc trưng của tỉnh.

3. Quản lý chặt chẽ các nguồn giống dược liệu địa phương có giá trị, nhất là nguồn giống gốc sâm Ngọc Linh. Tăng cường kiểm tra, xử lý các hành vi vi phạm trong việc xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ đối với sản phẩm Sâm Ngọc Linh Kon Tum; xây dựng Quy chuẩn/Tiêu chuẩn kỹ thuật quốc gia về Sâm Ngọc Linh và các loài dược liệu quý. Tăng cường thực hiện quản lý, giám sát chặt chẽ các dự án đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu, nhất là các dự án có thuê rừng để trồng Sâm Ngọc Linh và các loại dược liệu dưới tán rừng; công tác phân phối, lưu thông dược liệu; ngăn chặn, xử lý hành vi buôn bán dược liệu trái phép, dược liệu giả và gian lận thương mại trong kinh doanh dược liệu.

4. Tiếp tục nghiên cứu xây dựng và tham mưu cấp có thẩm quyền ban hành một số chính sách đặc thù hỗ trợ đầu tư, phát triển và chế biến dược liệu của tỉnh Kon Tum, trong đó có chính sách hỗ trợ giống để phát triển một số loài dược liệu chủ lực, hỗ trợ đầu tư cơ sở sản xuất, chế biến dược liệu, hỗ trợ pháp lý về hành chính, đất đai... Nghiên cứu mở rộng vùng chỉ dẫn địa lý Sâm Ngọc Linh ra các xã lân cận có điều kiện tương đồng để đẩy nhanh công tác trồng Sâm Ngọc Linh theo mục tiêu Nghị quyết Đại hội Đại biểu Đảng bộ tỉnh lần thứ I.

5. Đầu tư phát triển các vùng trồng dược liệu tập trung; bảo tồn và phát triển các loại dược liệu có nguồn gốc tự nhiên gắn với công tác quản lý bảo vệ và phát triển rừng; Đầu tư phát triển mạnh các cơ sở bảo tồn và sản xuất giống dược liệu nhằm phục vụ cho công tác bảo tồn, nghiên cứu khoa học và cung cấp giống dược liệu đảm bảo nguồn gốc, chất lượng đáp ứng nhu cầu sản xuất; Tăng cường liên kết, phối hợp với các viện, trung tâm nghiên cứu để triển khai thực hiện các chương trình, dự án, nhiệm vụ khoa học và công nghệ về dược liệu; nghiên cứu chọn giống dược liệu mới có năng suất và chất lượng cao, đặc tính tốt, phù hợp với từng vùng sinh thái của tỉnh, sản xuất rộng rãi nguồn giống dược liệu phổ biến trong khám, chữa bệnh.

6. Huy động nguồn vốn hợp pháp để triển khai thực hiện đầu tư và phát triển dược liệu, bảo đảm huy động đầy đủ, kịp thời theo quy định. Tăng cường vận động, tạo cơ chế huy động các nguồn đầu tư, đóng góp hợp pháp của doanh nghiệp và vận động tài trợ của các tổ chức, cá nhân trong và ngoài nước vào lĩnh vực dược liệu. Đẩy mạnh xúc tiến đầu tư thu hút bằng được Nhà máy chế biến dược liệu có quy mô lớn, tăng cường liên doanh, liên kết với các tổ chức chuyên sản xuất dược liệu trong nước và quốc tế.

7. Nghiên cứu thực hiện liên kết "06 nhà: Nhà nước - Nông dân - Nhà khoa học - Doanh nghiệp - Ngân hàng- Nhà phân phối" trong chuỗi phát triển dược liệu; gắn việc phát triển dược liệu với việc thực hiện các Chương trình mục tiêu quốc gia và Cuộc vận động "Làm thay đổi nếp nghĩ, cách làm của đồng bào dân tộc thiểu số, làm cho đồng bào dân tộc thiểu số vươn lên thoát nghèo bền vững" trên địa bàn.

8. Ứng dụng Khoa học-Công nghệ và chuyển đổi số trong đầu tư phát triển tiếp thị thương mại dịch vụ các sản phẩm dược liệu. Nghiên cứu ứng dụng nuôi cấy mô, chọn giống ưu trội, bảo tồn nguồn gen quý; Ứng dụng internet vạn vật (IoT) để theo dõi đất, ẩm, dinh dưỡng, vi khí hậu vùng trồng dược liệu; Nghiên cứu ứng dụng trí tuệ nhân tạo kết hợp với dữ liệu lớn (AI/Big Data) để dự báo sinh trưởng, sâu bệnh, năng suất nhằm giảm rủi ro đầu tư. Xây dựng Bản đồ số vùng trồng (GIS) gắn mã vùng trồng, chỉ dẫn địa lý. Ứng dụng công nghệ QR code/Blockchain lưu trữ toàn bộ dữ liệu chuỗi giá trị từ giống-trồng- thu hái-chế biến-phân phối để khách hàng kiểm tra nguồn gốc, chứng nhận, quy trình sản xuất. Phát triển, mở rộng vùng trồng, bảo tồn và phát triển bền vững nguồn gen các loài dược liệu quý, đặc biệt là Sâm Ngọc Linh; Nghiên cứu hoàn thiện quy trình kỹ thuật nhân giống, trồng, chăm sóc, thu hoạch, chế biến theo tiêu chuẩn tiên tiến (GACP-WHO, GMP-WHO...) đối với Sâm Ngọc Linh và cây dược liệu.

V. KIẾN NGHỊ VÀ ĐỀ XUẤT: Để triển khai thực hiện thắng lợi các chỉ tiêu Nghị quyết Đại hội XIV của Đảng và Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh Quảng Ngãi lần thứ I, Sở Nông nghiệp và Môi trường kính đề nghị UBND tỉnh tham mưu Tỉnh ủy ban hành nghị quyết về phát triển dược liệu trên địa bàn tỉnh đến năm 2030, định hướng đến 2035.

Sở Nông nghiệp và Môi trường báo cáo đề UBND tỉnh xem xét./.

Nơi nhận:

- Như trên;
- Ban Giám đốc SNNMT;
- Lưu VT, KH, CCKL (vũ).

GIÁM ĐỐC

Hồ Trọng Phương